

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný časopis pro obyvatele, obce a regiony Záhoří a Moravské brány
/ Lipenska, Pobečví, Hostýnska, Moštěnky, Holešovska, Hranicka a Kelečska /

* Obnoveno po 70 letech * Poznáním k paměti moravského venkova

2019/1

Josef Janča: Helfštýn

Přátelé historie a tradic obnovili vydávání Záhorské kroniky

Obnovení vydávání vlastivědně-historického časopisu „Záhorská kronika“ bylo cílem Středomoravské agentury rozvoje venkova (SMARV), která uspěla se stejnojmenným projektem díky dotaci z místní akční skupiny (MAS) Moravská brána.

Projekt začal od ledna roku 2019 v regionu Lipenska, Pobečví a Záhoří a jejich nejbližšího okolí. „Naši prvotní snahou bylo oslovit všechny kronikáře obcí, vydavatele obecních zpravodajů, knihovníky, učitele a další nadšence o historii a vlastivědu regionu, aby se na jeho přípravě a tvorbě podíleli,“

TIPY:

- Kultura Záhoří
- Záhorská katedrála v Soběchlebských
- Kaplička Símře
- Sušická lípa
- Alois Dohnal
- Jaroslav Polka
- Nářečí v Prusinovicích
- Rod pánů z Víckova
- Josef Janča

uvedl ředitel SMARV Tomáš Šulák, který je zároveň starostou obce Veselíčko. „Přihlásit se mohli ale například také matky na mateřské dovolené či těsně po ní, nebo zájemci těsně před důchodem se zájmem o vlastivědu regionu,“ dodal Šulák. Projekt byl totiž podpořen z dotačního programu zaměřeného na zaměstnanost.

Ve druhé fázi projektu čekalo účastníky podrobné proškolení v psaní textů, jejich stylistice, gramatice, grafice, fotografování, aktivní používání nových médií jako jsou webové stránky nebo facebook apod. „Chtěli jsme, aby se díky novým trendům v mediálním světě mohli kromě práce v obcích více rozhlédnout do regionu, a to právě propagací svých obcí,“ uvedla manažerka projektu Jana Jurajdová. Dodala, že velmi důležité bylo a je i vzájemné poznání a výměna zkušeností.

Projekt předpokládal zahájení vydávání tištěné Záhorské kroniky ve druhé polovině roku 2019.

„Vzhledem k tomu, že díky projektu jsme získali podporu na školení, lektory a zaměstnání autorů článků, na samotný tisk musíme získat peníze od sponzorů, obcí nebo z jiných dotací,“ řekl Šulák. Uvedl také, že časopis bude vycházet ve formátu A5 tak jako v minulosti a bude zaměřen na dlouhodobější trendy v obcích a regionu, nikoliv na jednotlivé dílčí události.

Záhorské slavnosti, Veselíčko 2017

Projekt Záhorská kronika nebyl první na toto téma v regionu. Navazuje například na projekt Obce Veselíčko, která díky dotaci z Programu rozvoje venkova LEADER vybudovala v obci malé vesnické Muzeum Záhoří. Ze stejného zdroje podpořil místní spolek přátel tradic Záhoří vydání hudebního alba Záhorské muziky „Oj, zahréte, zahréte“, nebo nákup nových krojů pro lipenské cimbálové muziky. Ve Veselíčku se v roce 2017 uskutečnil přesunem z Lipníka nad Bečvou 21. ročník folklorního festivalu Záhorské slavnosti, který se plánuje jako bienále. Další ročník se uskutečnil v roce 2019 v zámeckém parku. Záměr navazuje rovněž na česko-slovenský projekt spolupráce několika místních akčních skupin „Kroje našich krajů“, díky kterému si pořídilo dvanáct folklorních souborů nové kraje a vzniklo i hudební CD s popisem lidových folklorních tradic mj. Záhoří, na projekty spolupráce „Zábavná vlastivěda z našich vesnic“, „Příběhy našich kronik“ nebo „Kraj pod Hostýnem ožívá“. A v neposlední řadě na knihu „Lipensko v Záhorské kronice“, kterou vydalo v rámci 100. výročí Československa v roce 2018 Město Lipník nad Bečvou. **ZK**

Kontakty:

Tomáš Šulák, tomas.sulak@smarv.cz / ředitel SMARV, o. p. s / starosta Veselíčka / člen Záhoří, z. s.
Ing. Jana Jurajdová, jana.jurajdova@smarv.cz / předsedkyně Osečánek, z. s., osecanek@seznam.cz

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Projekt Záhorská kronika, CZ.03.2.65/0.0/0.0/16_047/0009891 byl podpořen MAS Moravská brána díky strategii „Společně v pohybu“ v rámci výzvy OPZ/CLLD 452/03_16_047/CLLD_15_01_032.

Jest věru na čase...

Jen stěží
bychom hledali
do úvodníku lepší
slova než
samotného autora
Františka
Přikryla, který
před 128 lety
začal psát první
sešit Záhorské
kroniky.

Odhodlaný páter v té době sesbíral a zaznamenal nejen zvyklosti, obyčeje, pověry, pohádky a pověsti lidu ze svého okolí, které jak sám uvádí, měly být inspirací "Jednak pro lid na Záhoří, aby se v životě svých předků jako v zrcadle shlíželi, jednak pro naše spisovatele, aby z tohoto bohatého a svěžího pramene lidového čerpali."

S velkou úctou, dnes píšeme slova zakladatele Záhorské kroniky, jasněji pro 21.století, ale stejně odhodlaně.

Ano nyní je ten správný čas opět vydat po dlouhé odmlce znovu Záhorskou kroniku. Věříme, že se stane neotřelým a opět nadčasovým periodikem současnosti, ovšem s nostalgickým ohlédnutím po dobách již minulých.

A čtenáře, kteří budou jistě jak rodilí či nerodilí na Záhoří, prosíme, ať povědomí o časopise Záhorská kronika šíří dál.

S láskou ke kraji Záhoří redaktoři

Obsah 2019/1:

1/ Region Záhoří a projekt Záhorská kronika	Tomáš Šulák
2/ Hranická historická knihovna	
3/ Jak se seznámit s kulturou Záhoří	Stanislava Čočková
4/ Soběchleby: spolkový život u záhorské katedrály	Jana Kolodinová
5/ Komunisty zničená obec Símře	Lenka Krystková
6/ Záchrana sušické lípy při stavbě rozvodny	Milan Pospíšilík
7/ Alois Dohnal	Antonín Jemelka
8/ Jaroslav Polka	Antonín Jemelka
9/ Nářečí v Prusinovicích	Dana Nevřalová
10/ Rod pánů z Víckova	Dana Nevřalová
11/ Josef Janča	Lenka Krystková

Záhorská kronika

Vlastivědný časopis pro obyvatele, obce a regiony Záhoří a Moravské brány (Lipenska, Pobečví, Hostýnska, Moštěnky, Holešovska, Hranicka a Kelečska)

Vydává: Středomoravská agentura rozvoje venkova, o. p. s.

Editor: Tomáš Šulák, TSu (Veselíčko)

Redakce: Antonín Jemelka (Jezernice), Milan Pospíšilík (Prosenice), Jana Kolodinová (Lhota), Hana Lajčíková (Hranice-Uhřínov), Dana Nevřalová (Prusinovice), Stanislava Čočková (Veselíčko), Lenka Krystková (Šišma)

Manažerka projektu: Jana Jurajdová (Osek nad Bečvou)

© SMARV, 2019

Hranická historická knihovna. www.historie.hranet.cz/zk.htm / Záhorská kronika je zde zpřístupněna v pdf souborech. ZK vycházela v letech 1891-1911 a 1925-1950 (s přestávkou 1941-1946). Zakladatelem byl František Přikryl, tehdy kaplan v Soběchlebech - vydal šest svazků, jejichž obsah je tvořen především místními pověstmi. V roce 1911 redigoval ZK paršovický farář Antonín Sehnal. Po delší odmlce obnovil periodikum učitel v Dolním Újezdě Antonín Fröhlich (od roku 1946 užíval příjmení Frel). Po druhé světové válce se vydavatelem stala Okresní osvětová rada v Hranicích, ale Frel zůstal redaktorem. Jeho přičiněním se ZK stala zajímavým vlastivědným periodikem s převahou historických článků. Obsah je dodnes zajímavý pro zájemce o regionální vlastivědu.

Jak se seznámit s kulturou Záhoří

Historická rozloha Záhoří ne vždy koresponduje s tím, jak se dnes kulturní život promítá do různých oblastí zabývajících se folklorem Záhoří. Je to ale logické vyústění migrace obyvatel Záhoří, kteří si do nových domovů přinášeli i lidové zvyky z rodných obcí. Tak jak dnes uznávají etnologové, hranice Záhoří se posouvá.

V padesátých letech minulého století se folklor Záhoří rozšířil ze Soběchlebu a Ústí na Lipnicko, hlavně zásluhou Souboru lidové umělecké tvořivosti ve Veselíčku. Pro potřeby nových pásem hledaly dvě nadšené vedoucí souboru Oldřiška Čočková a hudebnice Marie Mrvová nové písně a tance právě na Záhoří a přenesly je do své vesnice na opačném konci Moravské

Soubor lidové umělecké tvořivosti Veselíčko

brány. Soubor byl tehdy velmi slavný, tančil nejen v okolí, ale i na velkých soutěžích ve Strážnici, Praze, Žatci, ale i ve Francii a Monaku. Za svou činnost obdržel státní vyznamenání od prezidenta republiky.

Následkem popularity veselického souboru se podařilo zachránit nejen lidovou muziku a tance, ale také kroje a lidové zvyky, které jsou pečlivě popsány. Na základě těchto zápisů se vydalo několik publikací, z nichž nejvýznamnější jsou Záhorské tance, vydané Muzeem Komenského v Přerově. V muzeu je také stálá expozice záhorských krojů.

Že hranice folkloru nejsou překážkou, dokazují i současné soubory lidové umělecké činnosti, jako například hanácký soubor z Velké Bystřice, který má ve svém repertoáru záhorské tance a předvádí je po celé republice.

Základ svého repertoáru v Záhoří má také Záhorská muzika z Olomouce, která již vydala několik CD s písněmi sesbíranými O. Čockovou a M. Mrvovou. S oběma jmenovanými úzce spolupracovala spisovatelka Helena Lisická, která se zabývala pověstmi a pohádkami našeho kraje. Knihy jsou k mání v každé knihovně.

Rovněž hudební pedagog Pavel Klapil z Olomouce, lipenský učitel Alois Dohnal a skladatel Miloš Vignati z Přerova se zabývali záhorskými písněmi. Tance Záhoří zaznamenali na datové nosiče pracovníci Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici. Ve strážnickém zámku je možnost prohlédnout si nejen záhorské kroje v expozici nazvané Lidové kroje na Moravě.

Muzika souboru lidové umělecké tvořivosti Veselíčko

Tanec, soubor lidové umělecké tvořivosti Veselíčko

Záhorská muzika na festivalu Mladí pro venkov

V současnosti Záhoří propagují soubory Maleníček z Lipníku nad Bečvou, soubory Záhoran a Malý Záhoran v Ústí u Hranic. Festival dětských souborů Záhorské slavnosti, který býval v Lipníku, se nově přestěhoval do zámeckého parku ve Veselíčku, kde se v letech 2017 a 2019 uskutečnil již 21. a 22. ročník této přehlídky.

Lidovými zvyklostmi je známé i Muzeum Záhoří ve Veselíčku, které pořádá výstavy nejen o folkloru, ale i o historii obce.

Muzea jsou rovněž v obcích Jezernice a Horní Újezd. V Prosenicích můžete navštívit stálou expozici venkovského života, ale také příležitostné výstavy.

Záznamy o životě v obcích v okolí Hranic a Lipníku nad Bečvou lze dohledat v Státním okresním archivu v Přerově-Henčlově, obrazové materiály ve filmovém muzeu v Horních Nětčicích a v Hustopečích nad Bečvou.

O oblasti Záhoří vyšlo několik publikací, nejkompletnější je Moravské Záhoří od Daniela Drápely (Česká národopisná společnost, 2014).

V úvodním čísle Záhorské kroniky nelze postihnout všechny instituce a spolky, které se Záhořím zabývají. Postupně se v obnovené publikaci budeme zabývat podrobněji všemi

oblastmi kultury na Záhoří, jestli chcete přispět svými texty o historii i současnosti, redakce je velmi uvítá.

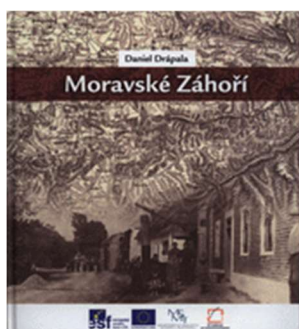
Stanislava Čočková, kurátorka Muzea Záhoří Veselíčko

Cimbálovka ZUŠ Lipník nad Bečvou

Soubor Haná, Velká Bystřice

KROJE NAŠICH KRAJŮ

**MUZEUM
ZÁHOŘÍ**

Soběchleby: spolkový život u záhorské katedrály

Nasedám v Lipníku nad Bečvou do auta a vyjždím směr Soběchleby na předem dohodnutou schůzku za starostou Miloslavem Jančíkem. Po cestě ještě přemýšlím, na co se ptát, abych dostala zajímavé odpovědi...

... je pěkné počasí, den jako stvořený přímo pro takovou vyhlídkovou jízdu. Navigaci opravdu nepotřebuji. Jakmile se přehoupnu přes kopec se záludnými zatáčkami za Týnem nad Bečvou a nechám za zády pomalu se vzdalovat Helfštýn, pak už jen zbývá projet obcí Lhota a srdce záhorské krajiny se opravdu otevře ve své plné jedinečnosti. Dominantu celého okolí již nelze přehlédnout a z dálky láká své poutníky k návštěvě.

Kostel zasvěcený patronce Nanebevzetí Panny Marie, přezdívaný také jako Záhorská katedrála (poprvé i takto nazval autor ZK P. František Příkryl) svou stavbou a především pak 37 metrovou věží upoutává pozornost. Mohutný barokní kostel, navržený architektem knížat z Dittrchštejna Františkem Antoniem Grimmem, postavený v letech 1754 až 1770, má své původní kořeny až u svatého Metoda a jeho prvních nástupců.

Cesta autem trvala přibližně 25 minut, zato pěšky bych tady došla až za tři hodiny. Vystupuji z auta, kontroluju, jestli funguje diktafon a už vycházím schody na Obecním úřadě v Soběchlebach. Podávám ruku, odhaduji, asi nejmladšímu starostovi na Záhoří. Pan Jančík nalévá odstátou vodu ze džbánu rybce v akváriu na pracovním stole a přináší čerstvě natočenou z kohoutku, kterou mě nabízí. Hlavou mi běží myšlenka, že plýtvání nebo plastové láhve tady své místo opravdu nemají...

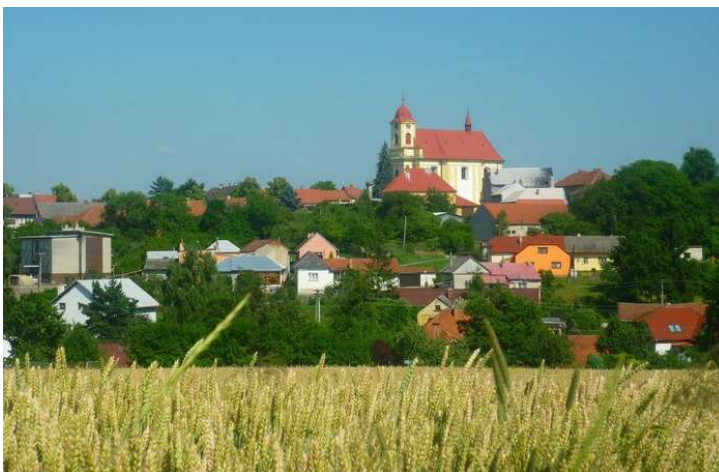

Před 128 lety právě tady v Soběchleběch páter František Příkryl začal psát Záhorskou kroniku. Nyní už víme, jak velkým přínosem byla jeho práce pro další generace, ať už z hlediska vlastivědného, historického tak v samotném přiblížení života lidí a jejich zvyklostí na Záhoří. Máte v obci i dnes nějakého člověka tzv nadšence či lidumila?

Ano, najdou se takový srdcovky, kteří chtějí nebo něco dělají ze svého přesvědčení. Dobře nám tu fungují hlavně spolky: Sbor dobrovolných hasičů, myslivecký spolek Hubert, honební společenstvo Soběchleby-Radotín, TJ Sokol, svaz včelařů, rybářský spolek a skupina mladých - Plši. Díky těmto spolkům se můžeme zapojovat do různých akcí nejen těch kulturních např. Uklidíme Česko, ale také zachovávat tradice. Hasiči dělají Masopustní průvod v maskách s voděním medvěda obcí nebo TJ Sokol staví a kácí každoročně májku. Chce to vždycky ve skupině nějakého tahouna, jinak to nefunguje.

V stejném roce 1891 jako Záhorská kronika vznikl v Soběchleběch spolek hasičů a má 27 členů. V současnosti je členů okolo padesáti. Další nejstarší klub TJ Sokol svůj vznik datuje k roku 1920, avšak dnes je oficiálně považován vznik spolku od roku 1933, kdy byl založen Sportovní klub Soběchleby. Zprvu převládala kopaná, později se přidaly další aktivity jako hokej a stolní tenis. Základní a rekreační tělesná výchova vyvrcholila spartakiádou. V dalším následujícím období již cvičí převážně ženy a děti. Místo v tomto spolku našli i šachisté či volejbalisté.

A do třetice z nejstarších spolků. Psal se rok 1958, kdy byl popsán první list v kronice Českého svazu včelařů.

Mají lidé na Záhoří povědomí o tom, že tady vznikla Záhorská kronika?

To nemůžu říct, ale pokud řeknete Záhoří, mají to dodnes lidé spojeno se zemědělským družstvem. Nyní je to ZD Záhoří.

Četla jsem v regionálním deníku, že před rokem 1989 byly Soběchleby středisková obec. Měli jste obchodní dům, bazén, tělocvičnu, kino, mateřskou školu i základní školu, lékaře. Změnily se tyto služby nebo dokonce zanikly?

V obci máme dokonce tři obchody, mnozí se diví, ale nám fungují. Dokud lidem nabízíte kvalitní služby, třeba kadeřnictví, školy a lékaře, tak se sem stavují i lidé z okolí. Bazén v létě funguje, ale potřeboval by řádnou rekonstrukci, ale je to komplikované, on totiž obci úplně nepatří. Mateřská škola má dvě oddělení. Základní školu nyní navštěvuje přibližně 110 dětí (kapacita je však na 384 dětí) a za každou cenu se snažíme udržet první i druhý stupeň.

Co se v obci chystá nového, myslím rekonstrukce, stavby nebo jiné projekty?

Chystá se nová výstavba domů od koupaliště směrem dolů. Je tam teď remízek naproti řadovkám, celkem tam bude stát 19 domů, z toho 12 míst je na obecních pozemcích plus osvětlení celé ulice až ke škole (*ukazuje starosta Jančík na mapě, kterou si podal k výkladu*). Ještě nás čeká na řešení mnoho: veřejné osvětlení, tahle cesta a támhleto chceme dělat příští rok.

Máme tu také mnoho budov, o které se musíme starat: základní školu, školku, starou školu, tělocvičnu, hospodu, kulturní dům. Škoda, že už se nestaví za flašku, jako kdysi tehle barák (*usmívá se starosta*).

Jak to myslíte?

No tady se tenkrát chlapi vsadili o flašku, do kdy bude stát obecní úřad a opravdu se stačil postavit velmi brzy do datumu sázky.

Jako jediná obec na Záhoří máte sběrný dvůr. Od kterého roku funguje?

Provoz začal v lednu 2011 a zajišťujeme sběr i ostatním obcím. Jdeme s dobou. I třídění odpadu v obci se nám daří moc dobře. Je zapotřebí začít od nejmenších dětí.

Co říkáte myšlence obnovit časopis Záhorská kronika po 60 letech?

Fandím Vám a kdy, že má vyjít? A co v ní všechno najdu?

Jana Kolodinová

Od Pradědu na Hanou: Záhorská katedrála Soběchleby

Cestujete-li na kole krajinou Záhoří, tedy té oblasti, který je na severovýchodě ohraničena hradbou kopců Maleníku a na jihozápadě pak Hostýnskými vrchy, musíte žasnout nad půvabem této mírně zvlněné krajiny na pomezí Hané a Valašska. Náhorní plošiny zde střídají mělká údolíčka a vesničky jsou zde úhledné, jako na obrázcích Josefa Lady.

Není problém se tady orientovat, neboť kromě vzdálenějšího Hostýna vás ve většině případů spolehlivě navádí nějaká tak kostelní věž či aspoň vysílač či boží muka na vrcholech kopců. Anebo jako maják se na nejvyšším místě obce Soběchleby tyčící kostel, kterému se možná právě díky tomu, že svítí dodaleka odpradávná říká - Záhorská katedrála.

Mirek Kobza, Český rozhlas Olomouc

Komunisty zničená obec Símře

Jen těžko si můžeme představit pocity beznaděje a utrpení, které prožívaly čtyři početné rodiny sedláků v obci Símře u Soběchleb. Lidmi pamatováni jako pracovití sedláci, laskaví lidé bez jakýchkoliv špatných úmyslů či minulosti byli jednoho dne bez varování v rámci komunistické kolektivizace vyhnáni ze svých domovů.

Bylo 7. dubna 1952. Osadu obstoupili milicionáři a příslušníci SNB. Starce vyhnali z výměnků, muže uvěznila a ženy s dětmi přemístili na Českomoravskou vrchovinu. Návrat domů byl všem zakázán. Ve vykonstruovaných procesech byli sedláci obviněni z neplnění dodávek zemědělských produktů a odsouzeni k několika měsícům vězení. Po odvolání dostali tresty ještě vyšší. K rodinám se sedláci vrátili zbídačení, po dvou dlouhých letech.

Dnes už místo připomíná jen kaplička a křížová cesta, která byla dne 7. 4. 2019 na počest a památku Símře na den přesně po 67 letech

vystavěna a biskupem Josefem Nuzíkem požehnána.

Obcí a rodin s takto smutným osudem je na Záhoří více a určitě stojí za připomenutí a zaznamenání. Budeme moc rádi, pokud se nám ozvou lidé, kteří by se s námi o jejich vzpomínky a paměti podělili.

Jak už bylo napsáno na začátku tohoto sešitu. Od posledního čísla Záhorské kroniky uplynulo celých 70 let a událostí k zaznamenání je tak nespočet. Rádi vám poskytneme prostor, aby byly takovéto stěžejní události doby nedávno minulé připomenuty pamětníkům a informace o nich předány budoucím generacím.

Lenka Krystková

Záchrana sušické lípy při stavbě rozvodny elektřiny

V roce 1963 bylo budováno elektrické vedení vysokého napětí 2 x 220 kV z Rozvodny Prosenice přes katastry obcí Prosenice, Osek nad Bečvou a Sušice u Přerova. Před Vánocemi se sušičtí občané náhodou od zaměstnanců Elektrovodu Bratislava dozvěděli, že po svátcích skácí staletou lípu u bývalého koryta Bečvy „Na Přítrží“, v katastru obce Sušice, která stojí v trase plánovaného vedení. Zpráva ta vzbudila v obci pozdvižení, neboť o tomto záměru nikdo nevěděl.

Rozhořčení mezi obyvateli v obci nakonec vyústilo v rozhodnutí, skácení lípy zabránit. Za sušické občany napsali dne 25. 12. 1963 stížnost Miroslav Caletka a Josef Hradilík. Stížnost adresovali firmě Elektrovod Bratislava, Okresnímu národnímu výboru - školskému

Sušická lípa u bývalého koryta Bečvy „Na Přítrží“

odboru Přerov, Vlastivědnému ústavu Přerov a Josefu Dostálovi, konzervátorovi památkové péče Přerov.

Ve stížnosti uvedli, že 400 let stará lípa je chráněna památkovým úřadem, je velmi hodnotná s dobře zachovalým kmenem a neporušenou rozsáhlou korunou, jest krajině význačným, charakteristickým bodem ze všech stran dobře viditelným, na všech mapách vyznačena a v přírodě tvoří význačný signalizační bod měřičský. Kromě toho je lípa typickým prvkem české krajiny a je důležitá z hlediska včelařského. Dále argumentovali tím, že záležitost nebyla projednána s památkovou péčí ve smyslu elektrozákona č. 79/52 a zákona o ochraně přírody č. 40/56, kde rozhodovací pravomoc měl odbor školství a kultury ONV Přerov. Požadovali zastavení stavby poblíž stromu a sjednání nápravy.

Následovala výměna dopisů mezi zainteresovanými složkami a nakonec odbor výstavby ONV Přerov svolal dne 26. 3. 1964 na Místním národním výboru v Sušicích místní šetření, kterého se zúčastnili: zástupci MNV Sušice, ONV Přerov odbor výstavby a také odbor školství, KNV- krajské středisko památkové péče a ochrany přírody Ostrava, Okresní vlastivědný ústav Přerov, Elektrovod Bratislava, Energoprojekt Praha, Ředitelství budování elektráren (investor) a za ONV Přerov - komisi ochrany přírody se zúčastnil jednání Antonín Frél, ředitel školy v Dolním Újezdě (vydavatel Záhorské kroniky). Při jednání investor - Ředitelství budování elektráren odmítl změnu trasy s tím, že stavba je již úplně dokončena a termín uvedení do provozu je 30. 6. 1964, případná změna by si vyžádala náklady minimálně 400 tisíc Kčs a další národohospodářské ztráty by byly způsobeny skluzem uvedení do provozu zhruba

o 1 rok a žádal odstranění staré lípy. Generální projektant a generální dodavatel zase prohlásili, že trasa nemohla být jinak vedena. Zástupce školského odboru ONV a zástupce ochrany přírody KNV konstatovali, že sice nebyl dodržen zákon o plánování staveb, neboť oni a obec nebyli přizváni k projednání trasy projektu před vydáním stavebního povolení, ale z ekonomického hlediska nelze trvat na zachování staleté lípy a vykácený strom je nutno nahradit výsadbou dvou nových stromů na jiném vhodném místě.

Zástupci MNV Sušice nesouhlasili se závěry jednání a požadovali opětovné prověření, zda nelze najít technické řešení k vybočení projektem navržené trasy. Zástupce odboru výstavby ONV sdělil, že nevěděli, že v trase vedení je chráněná památka a z tohoto důvodu nemohli být přizváni k vyjádření zástupci školského odboru ONV a zástupci ochrany přírody. Na závěr bylo oznámeno, že konečné stanovisko k záležitosti přijme komise pro výstavbu ONV Přerov.

Dne 13. 4. 1964 MNV Sušice zaslalo na adresu Rady ONV Přerov a všem zainteresovaným institucím „dodatek“ ke stížnosti proti kácení lípy, v němž poukazovali na neplnění si povinnosti investora při plánování trasy vedení, dále neprovedení pochůzky terénem projektantem se zástupci obce a místních složek a požadovali uplatnění hmotné odpovědnosti vůči tomu, kdo za tato pochybení nese odpovědnost. Trvali na novém projednání trasy a zachování lípy.

O věci napsaly noviny Lidová demokracie, Rudé právo a Zemědělské noviny. Neúnosná situace nakonec přiměla investora a projektanty zabývat se celou záležitostí a navrhnout uspokojivé technické řešení. A tak dle zápisu Antonína Fréla se na odboru výstavby ONV Přerov uskutečnilo 7. 5. 1964 jednání, jehož se zúčastnili dále zástupci Energoprojektu Praha a zástupce Rady ONV Přerov. Bylo konstatováno, že vzhledem k tomu, že lípa nemá původně uváděnou výšku 30 metrů, ale jen 21 metrů, je možno situaci řešit lomením vedení na nosných stožárech, neboť je možno dva stávající stožáry posunout směrem od lípy asi o 20 metrů. Tím, že se přemístí dva stožáry, nedojde k prodloužení doby výstavby vedení. Když se nebude měnit celá

Kmen Sušické lípy o obvodu 580 cm

trasa, dojde k navýšení nákladů asi jen o 100 tisíc Kčs, což investor pokryje z dosavadních úspor nákladů celé stavby. S tímto postupem investor souhlasil.

Tak se i stalo.

Dopisem Radě ONV Přerov ze dne 10. 4. 1966 Místní národní výbor Sušice a Jednotné zemědělské družstvo Sušice vznesli na Radu ONV Přerov dotaz, že když po všech těch jednáních byla trasa vedení změněna a lípa zachována, jak byly uhrazeny vícenáklady 200 tisíc Kčs a jak byli pohnáni k odpovědnosti projektant, investor a zástupci všech institucí, kteří trvali na odstranění lípy? Ale o tom již archivy mlčí.

Čas běžel dál a věk se na stavu stromu neblaze podepsal. Uvnitř kmene vyhníla dutina. Dne 12. 9. 2005 v 8:30 hodin neznámý pachatel v dutině zapálil oheň, aby vypálil hnízdo sršňů. Požár byl zpozorován a hasiči uhašen. Strom však byl oslaben, neboť oheň spálil vrstvy dřeva, kterými proudí živiny do koruny. Hledalo se řešení, jak stromu v nepříznivé situaci pomoci. V následujícím roce byl proveden ořez (zkrácení) větví a svázání některých větví vazbami = lany.

V dalších letech vlivem nepříznivých klimatických podmínek docházelo k usychání a odlamování velkých i živých kosterních větví a to i těch, které byly zajištěny vazbami. Také působení dřevokazných hub oslabovalo strom. Na podzim 2015 a jaře 2016 byl proveden ořez větví stromu pro jeho odlehčení, větve byly vzájemně svázány lany a dutina přikryta stříškou.

Uvázání lípy vázacími lany k ovocnému stromu v roce 2018

Na stromu se pak projevovalo

oživení a zmlazování v obvodové i vnitřní části koruny. Další ořez a vázání bylo provedeno v roce 2017. V roce 2018 bylo přistoupeno k další redukci větví poté, co se v ohořelé dutině kmene objevily praskliny a hrozilo jeho rozlomení. Dále byla koruna uvázána dvěma dlouhými vázacími lany k opodál stojícímu ovocnému stromu a tak byla lípa stabilizována. V budoucnu se předpokládá další ořez větví za účelem odlehčení koruny stromu.

Pod lípou je umístěna informační tabule z roku 2016, s vyobrazením českého lva s korunkou a se sdělením, že zde roste: Lípa malolistá = *Tilia cordata* Mill., o výšce 24 m, šířce koruny 22 m a obvod kmene ve výšce 1,8 m je 580 cm. Stáří dřeviny je přibližně 260 let. Památným stromem byla lípa vyhlášena dle § 46 odst. 1, zákona č. 114/1992 Sb o ochraně přírody a krajiny dne 17. 6. 1996 Městským úřadem Přerov, odborem životního prostředí.

Že památná Sušická lípa stojí nadále na svém místě, to je především zásluha obce Sušice a úsilí jejích občanů.

Text a foto: Milan Pospíšilík

Prameny:

- opisy stížností a zápisy z jednání z let 1964 až 1967
- dokumentace k památnému stromu obecního úřadu Sušice

ALOIS DOHNAL

26. 4. 1929 - 11. 8. 2000

Pedagog, dialektolog, folklorista, odborný spisovatel se narodil 26. dubna 1929 v Hlinsku u Lipníka nad Bečvou.

Jeho rodiče hospodařili na vlastní zemědělské půdě o výměře 3,5 ha a k prvorozenému synovi ještě přibyli další tři sourozenci.

Do obecné školy chodil v Hlinsku v letech 1935-1940. Po skončení páté třídy přešel na Českou státní reálku v Lipníku nad Bečvou. Když byla v roce 1941 nacisty zrušena, pokračoval ve středoškolském studiu od sekundy do kvinty na Reálném gymnáziu v Přerově. Po osvobození v roce 1945 byl lipenský ústav obnoven a tak se mohl vrátit zpět do Lipníka. Absolvoval v roce 1948 složením maturitní zkoušky. Pokračoval ve studiu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kterou ukončil obhájením diplomové práce „*Popis nářečí Hlinska, Lhoty, Kladnic a Radotína*“ (jde o čtyři obce lipenského Záhoří, kde probíhají zajímavé izoglosy).

Základní vojenskou službu nastoupil 1. 11. 1952, do civilu byl propuštěn koncem října 1954. Jako voják základní služby - a krátce předtím i potom jako občanský zaměstnanec - vyučoval na Vojenské škole Jana Žižky z Trocnova v Ostravě, v Brně a v Bratislavě. Od 1. září 1955 začal působit na Střední průmyslové škole stavební v Lipníku nad Bečvou nejdříve jako učitel, od září 1962 jako zástupce ředitele a po náhlém úmrtí tehdejšího ředitele školy Aloise Pátka jako jeho nástupce (od 14. listopadu 1974). V této funkci zůstal až do svého odchodu do důchodu v roce 1989.

Po odchodu do důchodu se mohl plně věnovat rodnému Záhoří, sběru lidových písní, zvyklostí a nářečních textů. Svou práci zúročil v knížkách, které vydával většinou vlastním nákladem.

Je autorem těchto prací:

1. Dědečkovy paměti, 1989
2. „Záhoří v zrcadle generací jednoho století“ - vydané v Lipníku nad Bečvou, 1992. Recenze byla uveřejněna ve sborníku prací z dějin přerovského regionu MINULOST PŘEROVSKA v roce 1993. Její pisatelka -sk- je doc. PhDr. Milada Písková CSc. z Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity.
3. „Nářeční texty z Lipenského Záhoří“, I. vydání 59 stran. Lipník nad Bečvou, 1992. II. vydání 40 stran. OSK Přerov 1993. Recenzi na I. vydání opět napsala Milada Písková pod značkou -sk- do MINULOSTI PŘEROVSKA, vyd. Muzeum Komenského v Přerově 1993.
4. „Slovník nářečí Lipenského Záhoří“, Lipník nad Bečvou, 1993 130 stran. Vydáno ve spolupráci s Okresní knihovnou Přerov. Zachycuje podstatnou část slovní zásoby malé, ale rázovité a jazykově zajímavé oblasti, která - viděno od Lipníka nad Bečvou - leží „za helfštýnskými horami“. Zaměřuje se především na ty výrazy, které se alespoň v něčem odlišují od podoby spisovné, uvádí je v základním tvaru, připojuje k nim potřebné a pro nářečí charakteristické tvary mluvnické a snaží se je doprovodit nejen jejich spisovnými ekvivalenty, nýbrž i příklady z jejich praktického použití ve větách nebo ve větných souvislostech. Jeho slovní a větný materiál byl získán sběratelskou činností v letech 1949-1993 od příslušníků několika záhorských generací. Obsahuje přes 1 600 hesel.

-
5. „Knižka o Hlinsku“, Lipník nad Bečvou, 1993. Vydáno vlastním nákladem. Jejím jádrem je pohled do dávné i nedávné minulosti rodné obce, listování v literatuře o Hlinsku, kapitola o jeho malířích, o hlinském nářečí a hlinských hodech. Část publikace je věnována také dětským písním, říkadlům a koledování.
 6. „Hlinsko čtenářů a vypravěčů“, Lipník nad Bečvou 1994. Vlastní náklad
 7. „Hlinské zvony“ I. vydání, Lipník nad Bečvou 1995, II. vydání (rozšířené), Lipník nad Bečvou 1997, III. vydání (pozměněné a doplněné), Lipník nad Bečvou 1998
 8. „Hlinsko zpěváků a muzikantů“, I. vydání, Lipník nad Bečvou 1995, vydáno vlastním nákladem, II. vydání (nezměněné) 1996. Je to knížka o historii hlinského zpěvu a hlinské hudby podle vypravování pamětníků a podle dochovaných zápisů v kronice farní a kronice školní. Zachycuje několik portrétů hlinských zpěváků a muzikantů, všímá si působení školy a kostela v této oblasti, vypráví o hlinských kapelách a domácím muzicírováním a přináší celou řadu ukázek notových záznamů písní a notového materiálu pro lidové hudebníky.
 9. „Lidové muziky na Záhoří“.
 10. „Nikoliv nejmenší mezi zpěvy moravskými“. I. díl vyšel v roce 1998, II. díl byl vytištěn ve spolupráci s Muzeem Komenského Přerov a Městskou knihovnou v Lipníku nad Bečvou v roce 1999. Podtitul této publikace zní „Záhorské písně a jejich varianty.“

Poznatky o Záhoří a záhorské lidové hudbě sděluje nejen ve výše uvedených publikacích, ale také v referátech na konferencích o lidové kultuře Hané. Tyto studie jsou každoročně uveřejňovány ve sbornících z těchto konferencí např. K současnému stavu nářečí Lipenského Záhoří (1992), Co je Záhoří (1993), Málem zapomenuté vzpomínky na Záhoří (1994), Ochotnické divadlo v Hlinsku na Lipenském Záhoří (1995), Lidový oděv v záhorské písni (1996), Jak se na Záhoří vařily trnky (1997), Dosud živé zvyky a obřady na Záhoří (1998).

Několik let se věnoval také přednáškové činnosti např. pro Muzeum Komenského v Přerově, pro Akademii III. věku v Lipníku nad Bečvou nebo pro účastníky EXODU a doplňoval je ukázkami záhorských písní v podání rodinné hudecké kapely.

Občas také něco složil, především lidovky. Jeho skladby hrál nejen školní taneční orchestr, ale také dechový orchestr Lidové školy umění a lipenský velký dechový orchestr, který si jeho pochod „V Lipníku na rynku“ zařadil do svého stálého repertoáru.

Psal také příležitostné články do novin z oblasti místní kultury. V roce 1998 zveřejnil v jubilejním Almanachu 100 let budovy České reálky - 45 let Střední průmyslové školy stavební v Lipníku nad Bečvou článek „Stoletá krasavice“ v němž se pokusil zachytit historii vzniku a dalších osudů budovy, ve které strávil jako student čtyři a půl roku a jako pedagog 34 let svého života.

V roce 1999 napsal tři články pro příležitostný tisk, který vydal při příležitosti XIX. Mezinárodního sjezdu obcí s názvem „Lhota“ obecní úřad ve Lhotě. Jedná se o články „Z historie obce Lhoty“, „Několik slov o Záhoří“ a „Okolí Lhoty po stránce archeologické“.

Zemřel tragicky 11. 8. 2000 a je pohřben v Lipníku nad Bečvou. Alois Dohnal byl člověkem nesmírně inteligentním, vnímavým a citlivým. Byl a bude považován za člověka, kterému právem náleží úcta lipenských občanů nejen v oblasti kultury.

Antonín Jemelka

Zdroje:

Lipník nad Bečvou - Naše město - Jarmila Musilová -Osobnosti a významní lidé, str. 208

Archiv města Lipník nad Bečvou- Jarmila Musilová, kronikářka města

Osobnosti Lipníka nad Bečvou a okolí (rok 2008)

JAROSLAV POLKA - sběratel pohádek a povídek

9. 11. 1938 - 22. 7. 2000

Jaroslav Polka, autor i sběratel pohádek a pověstí, „patron“ lipnických „Slavností vodníka Kašňáka“ se narodil 9. 11. 1938 v centru Záhoří - v Soběchlebích na gruntě u Zavadilů.

Otec, původem Slovák, obchodoval s koly a šicími stroji. Matka pocházela z Horních Nětčic a byla vynikající vypravěčkou, stala se synovým prvním vzorem i inspiračním zdrojem čerpajícím z pokladnice ústní lidové slovesnosti.

Svým pohádkovým vyprávěním otevřela vnímavému synovi svět blízkých lidiček, ale i nadlidských bytostí a jejich věčný souboj ušlechtilosti s lidskými slabostmi.

Rodina Polkova se přestěhovala ze Soběchleb do Lipníka nad Bečvou, kde mladý Polka navštěvoval školu. Po jejím ukončení začal pracovat jako dělník nejdříve v Sigmě Hranice a později v Kasetu Lipník nad Bečvou.

Jaroslav Polka sbíral v Lipníku nad Bečvou a po celém Záhoří pohádky a pověsti, ve kterých ožívali rytíři, měšťky, kupci, radní, vodník Kašňák, švec Martin či hospodští. Od svých 17 let zpovídal staré vypravěče, zajímal se o další pověsti ve svém objevu - proslavené Záhorské kronice (založena 1891 ThDr. Františkem Přikrylem). Vrývá si je do paměti, inspirován dotváří další podle historických pramenů a zmínek. Na začátku devadesátých let začal své pověsti publikovat - v Novém Přerovsku, Hranickém týdnu, Hanáckých novinách atd.

Poprvé své pověsti zveřejňuje v roce 1992 v knížce o Lipníku - „Pověsti malého městečka“ (vydaného v Edici LL-časopisu Lipové listy vydavatele Miroslava Merky a v grafické úpravě Jany Krejčové.)

V roce 1993 byla vydána „Hrst pohádek ze Záhoří“ vydaných jako soukromý tisk na počest národopisné slavnosti Záhoří, konané v Dřevohosticích. Na pokračování vycházely v roce 1997 v tehdejší měsíčníku Lipenský region pověsti a pohádky „Smích a pláč moravského městečka“- kniha pohádek a pověstí o Lipníku nad Bečvou. Stěžejním dílem jsou „Moravské pohádky a pověsti z lipenského Záhoří“.

Od roku 1998 se jeho pověstmi a pohádkami inspirovala Městská knihovna v Lipíku nad Bečvou a začala pořádat „Svátek pověstí“ - slavnost vodníka Kašňáka. Každý rok je inspirován jinou postavou z celé řady těch, které se objevují v pověstech.

Svým dílem se Jaroslav Polka řadí ke sběratelům pověstí lipenských a záhorských, jako jsou např. Jaroslav Kanyza (+1982), K. B. Absolonová Wanklová (+1941), Karel Kalláb (+1963), ThDr. František Přikryl (+1939), Hynek Špunar (+1950), Bohumír Štéger(+1985), Helena Lisická.

Jaroslav Polka zemřel 22. 7. 2000. Je pohřben na lipenském hřbitově.

Antonín Jemelka

Literatura:

Lipník nad Bečvou - Naše město- Jarmila Musilová-Osobnosti a významní lidé str. 217

Kalendář osobností rok 2008

Novinové články NP

Nářečí v Prusinovicích

Většina obcí na Holešovsku leží na rozhraní, kde se setkává středomoravská nářeční skupina s nářeční skupinou východomoravskou. Hranice mezi nimi není ostře vymezena.

Při dotazu nejstarší občanky Prusinovic do jakého nářečí tedy spadáme, nám 102 letá rodačka odpověděla: „Ále, mluva u nás byla ledajaká, aj hanáčtina aj valaština, jak se to šiklo, tak to bylo... Za války ve škole děcka žvachlaly aji německy.“

Dle znaků jako většina obcí Holešovska i Prusinovice spadají do nářečí středomoravského (hanáckého). A jaké má tedy toto nářečí své rysy? Místo spisovného „í“ se používá „é“ pondělé, úteré, rohlék, kyblék, šuplák, špendlák, psék, vozék. Dlouhé „o“ nahrazuje „ou“ jako například ve slovech móka, lóka, nesó. Dlouze se také vyslovuje před „ji“ a „ni“ strójit, zvónit. Naopak je zkrácená výslovnost u „á“ mak, jama, blato. Další charakteristikou tohoto nářečí je měnicí se „é“ v „í“ jako třeba mlíko, líky, v lítě. Zažité je dlouhé „e“ namísto „ej“, často můžeme slyšet nesedé, nelité tam. U sloves v množném čísle se používají koncovky - „ijó, jó“, jako například lezijó, vozijó, nosijó, majó, dajó. Uprostřed slova ale i v koncovkách slov se používá „u“ místo „i“: břuch, čuch, kožuch, viděl jsem ju. Některá slova a infinitiv slovesa je zakončen měkce, dat', jest', dělat', spat', kameň, deň, kořeň. Odlišná je i výslovnost u „tv“ a „kv“, zde se mění v „tř“, tfoje, sotfa, křítko. Jinak se používá sloveso být, říká se, já su, oni só. V koncovkách slov je zachováno starší „a“: naša, do koša, do pola. Místo spisovného „ů“ je „o“ chlapom, klukom, myslivcom, hasičom. Jako na celé Moravě je starší výslovnost „šč“, ešče, dyšč.

Místní nářečí je pestré a někdy si stačí uvědomit, jak každého z nás někdy zaskočí slovní obrat či slovo, které je pro nás nezvyklé. Když se řekne nezigly to sklo, znáte tento význam? U nás v dědině každý přestane špinit sklo a takových obrátů je nespočet.

Byla jsem přítomna u vtipné události na oslavě, kdy se seznamovali dva mladíci a místní přeslechl jméno hosta, a tak mu dal otázku: „Jak ti je?“ Ten mu s úsměvem na tváři odpověděl „Je mi fajn“, což všechny pobavilo. Na to aby se dozvěděl jeho jméno, musel použít: „Jak se jmenuješ?“ Nedovedu si představit, co by tento mladík přinesl, kdyby navštívil někoho ze starší generace a ti by ho požádali, aby jim podal plušu a geverec, co visé pod okéškem. Snad by ten kabát a klobók pod okýnekem našel. A co kdyby potom stréček na něho zařval, ať nejí ty gagule, že ho bude bolet břuch. Asi by si domyslel, že se jedná o zelené plody drobného ovoce, třeba o nedozrálé střešně. Z toho by mu totiž určitě nebylo fajn. Pojd'te si vyzkoušet, jak byste místním rozuměli vy.

Dana Nevřalová

Malý kvíz

1. **Lebeň**
 - a) Peněženka
 - b) Hlava
 - c) Veliké kameň
2. **Ščáva**
 - a) Sirup
 - b) Druh polní trávy
 - c) Pěkná děvčica
3. **Hebl**
 - a) Hřebík
 - b) Hřeben
 - c) Strmý kopec
4. **Lamentit**
 - a) Lakovat'
 - b) Bědovat'
 - c) Zametat'
5. **Oharek**
 - a) Okurek
 - b) Malé kluk
 - c) Ohořelé dřevo
6. **Brablenec**
 - a) Druh pečiva
 - b) Krátký sako
 - c) Mravenec
7. **Okysané**
 - a) Napuchlé
 - b) Ospalé
 - c) Zkažené
8. **Turkyň**
 - a) Žena z Turecka
 - b) Kukuřica
 - c) Silný kafe
9. **Zemňák**
 - a) Hlópe chlap
 - b) Druh alkoholu
 - c) Brambor
10. **Engryša**
 - a) Náušnice
 - b) Malá děvčica
 - c) Tvrdé bonbón

Správné odpovědi:

1.B, 2.A, 3.C, 4.B,
5.A, 6.C, 7.B, 8.B,
9.C, 10.C

Rod pánů z Víckova

Jeden z nejstarších a nejznamenitější rytířských rodů na Moravě vládl v Prusinovicích bezmála 160 let. Přestože se jim nepodařilo proniknout do panského stavu, patřili mezi vážené a bohaté moravské rodiny. Mnozí příslušníci šlechtického rodu působili v důležitých zemských funkcích.

Bratři Arkleb a Filip z Víckova koupili prusinovské panství v roce 1460 od Prokopa z Prusinovic a založili zde novou větev svého rodu. První zmínka o šlechtickém rodu pochází již z roku 1185, kdy si Vícek postavil na Tišnovsku hrad Víckov, po němž jeho potomci nesli jeho přídomek. Tento rytířský rod držel Prusinovice až do roku 1620. Sídlil na bývalém zámku, z něhož se nic nedochovalo, jen dosud používaný název Zámčisko.

I když byl tento významný rod značně rozvětvený, již na počátku 17. století se ztrácí z našich dějin. Poslední členové rodu byli Jan Adam, Bohunka Bítovská a jejich potomci. Po bitvě bělohorské byla vdova po Václavu Bítovském z Bítova zbavena veškerého svého majetku a dožívala u svých poddaných v Roštěni.

Vzpomínkou na rytířský rod v Prusinovicích jsou pískovcové náhrobky, které se nacházejí v kostele sv. Kateřiny. Náhrobní kameny jsou vzácnou památkou a zdobí interiér i exteriér místního kostela. Páni z Víckova měli pod hlavním oltářem rodinnou hrobku. Před rokem 1838 byla hrobka zrušena, ostatky pohřbeny na hřbitově a z cinových rakví byly lity kostelní svícny. Při rekonstrukci schodů v roce 1912 byly nalezeny další tři náhrobky, které byly dříve použity jako stupně schodů. Tyto náhrobní kameny se zachránily a dnes jsou znovu k vidění na vnější zdi kostela. Nejvýznamnějšími osobnostmi rodu jsou dvě výrazné, leč protichůdné postavy a to Jan Adam z Víckova a Vilém Prusinovský z Víckova.

Jan Adam Prusinovský z Víckova (1589-1627)

Evangelický šlechtic, vůdce Valašského povstání, ke kterému se tehdy hlásilo na 4000 Valachů. Několikrát vyhrál bitvy nad císařským vojskem. Pro svou štedrost a mírnost byl oblíben u svých poddaných.

Jan Adam byl synem Jana Přemka z Víckova a Anny z Obrhamu na Enzenfeldu. Měl dvě sestry a Annu Marii a Annu Kateřinu. Jeho otec zemřel v roce 1590, když mu byl necelý jeden rok. Jeho matka se ještě dvakrát provdala, v roce 1603 zemřela. Poručnictví nad dětmi získal jejich strýc Arkleb z Víckova. Ten se zasloužil, že Jan Adam mohl studovat na univerzitě v italské Sieně. V roce 1608 strýc Arkleb zemřel a Jan Adam byl nucen se vrátit ze studií a řídit zděděné čejkovické panství.

V roce 1610 se oženil s Marianou z Bubna. Jan Adama byl velmi štedrý muž, část svého panství rozdal. U svých poddaných byl oblíben, často jim snižoval dávky, které mu měli odvádět. Naštěstí se jeho žena ukázala jako dobrá hospodyně, která

se starala a dohlížela na majetek svého muže, který projevoval zájem spíše o politické dění a společenský život. Kolem roku 1616 byl členem moravského zemského soudu a aktivně se účastnil jeho jednání. Patřil mezi přední moravské šlechtice, kteří stáli v opozici proti císaři, již před rokem 1618. Stal se členem rady krále Fridricha Falckého.

Jan Adam měl se svou ženou dva potomky, dceru Annu Sabinu a syna Karla Lva z Víckova. Společně s rodinou se přesídlili na nové strategické sídlo, na hrad Lukov, které jim poskytovalo dobrou ochranu ve válečných časech. Zde shromáždil zbraně, které později sloužily jako základna výbroje pro Valachy při mohutném valašském povstání.

Aktivně se angažoval v protihabsburském odboji. Po bělohorské porážce stále vytrval v odporu proti císaři a bylo jasné, že na Moravě své statky neudrží. Raději emigroval do zahraničí, než by změnil své osobní a náboženské přesvědčení. V emigraci podnikal diplomatické cesty do Uher, Slezska, Německa a Nizozemí.

V roce 1622 byl za nepřítomnosti odsouzen a jeho majetek zabaven. Manželka Mariana chtěla alespoň část majetku zachránit pro jejich děti. Ta ale v roce 1623 umírá a poručníkem jejich dětí se stává nepřítel Jana Adama, kardinál Dietrichštejn.

To byla příčina návratu Jana Adama do své rodné vlasti. Při myšlence, že jeho malé děti jsou sirotky bez majetku žijící v zemi ovládané úhlavním nepřítelem, byl boj za svobodu pro Jana Adama hlavní a poslední smysl života. V roce 1626 během několika týdnů ovládl celou severovýchodní Moravu, zabral nejen hrad Lukov ale i další města, která se ke vzpouře sama připojovala. Při vedení vzbouřených Valachů proti císařskému vojsku, zřejmě v roce 1627, Jan Adam z Víckova umírá.

Traduje se, že padl při obraně hradu Lukova a jeho tělo bylo přeneseno a pohřbeno do skal u vsi Držková. Prý je jeho hrob označen dvěma zkříženými meči vtesanými do kamene. Také se ale povídá, že poslední místo odpočinku významného vůdce valašských rebelů se nachází na úbočí Hostýna. Hrob má být označen kamenem s vytesaným kalichem a rukou se vztyčeným prstem.

Jasnější jsou už osudy potomků Jana Adama. Ujala se jich sestra paní Mariany Sabina Františka, provdaná za Haugvicovou z Biskupic. Ta je převeztla do Čech a zajistila jim katolickou výchovu, aby je ochránila před nebezpečím, které mohlo vyplynout z toho, že jejich otec byl jedním z největších rebelů. Anna Sabina se provdala za Jiříka Lišvice z Lišvic a žila v Čechách. Karel Lev byl zabit císařským důstojníkem v Prostějově v roce 1641, a tím vymřel rod Prusinovských z Víckova.

Vilém Prusinovský z Víckova (1534 - 16. 6. 1572)

Zakladatel druhé nejstarší univerzity v Čechách. Olomoucký biskup (1565-1572), který byl zřejmě otráven v Kroměříži

Vilém Prusinovský z Víckova byl synem Mikuláše Prusinovského a Anny ze Mštěnic. Studoval na jezuitské škole ve Vídni a na právnické fakultě v Padově, kde se seznámil s tehdejšími moderními protireformačními proudy a stal se jejich

horlivým stoupencem. Aby mohl financovat své studia, byl na přimluvu svých rodičů jmenován kroměřížským proboštem a kanovníkem olomouckým.

Po návratu z Itálie se stal v roce 1562 brněnským proboštem a později proboštem litoměřickým. V roce 1565 byl zvolen biskupem olomouckým. Po svém zvolení nastavil ráznou protireformační politiku, která nebyla podporována šlechtou ani prostým lidem. Velmi rázně vystupoval proti moravským nekatolíkům. V roce 1566 založil v Olomouci jezuitskou kolej a tím položil základ druhé nejstarší university v Čechách. Zasloužil se také o usazení jezuitů v Brně.

Vilém v roce 1572 předčasně zemřel na zámku v Kroměříži a byl pohřben v jezuitském kostele v Olomouci. Po zboření kostela byly ostatky biskupa přeneseny do kostela Panny Marie Sněžné. Jeho náhlá smrt byla připisována k ledvinové chorobě. Časem se ukázalo, že mohl být otráven a být tak první z biskupských obětí „biskupotravce“ Philopona.

Biskup Vilém byl dobrým hospodářem, dobře se staral o své poddané. Zasloužil se například o vznik lékárny v Kroměříži a o sídlo stálého lékaře, který byl osobním lékařem biskupa. Založil Podzámeckou zahradu v Kroměříži, dal pokyn k založení Obory Hukvaldy, když od císaře obdržel dvacet daňků.

Dana Nevřalová

Použité zdroje:

<https://is.muni.cz/th/pt7yq/BcPrace.pdf>

<http://its-not-a.funsite.cz/osobnosti/jan-adam-prusinovsky-z-vickova/>

Pamětní kniha Obec Prusinovice

Josef Janča

/*1967

Pochází z malé vesnice Šišma na Záhoří. Vystudoval gymnázium J. A. Komenského v Přerově. Absolvoval odbornou historii na FF UP v Olomouci. Svou lásku k historii rodného kraje pak vyznal ve své diplomové práci *"Pravěké osídlení moravského Záhoří"*. Zde prezentoval své vlastní archeologické nálezy a objevy do té doby neznámých prehistorických sídlišť. Za svou objevitelskou činnost obdržel členství v ČsSA při ČSAV. K další práci ho motivovala láska k umění, kteroužto zdědil po svém otci Josefovi a strýci, akademickém sochaři Oldřichu Hradilíkovi. Pracoval jako učitel dějepisu a výtvarné výchovy. Poté v Moravském divadle Olomouc, pro které vytvořil řadu divadelních plakátů, programů a storyboardů. Svůj všestranný talent uplatnil i jako návrhář kostýmů a scénograf ve spolupráci s vynikajícím režisérem Ivanem Balad'ou. Bohaté zkušenosti získal při práci pro studia Cinecita Roma jako asistent výtvarníka Giuseppe La Roca. Jako jednatel a kreativce reklamní agentury Medusaart vytvořil logotypy, reprezentační materiály a vlastní grafiky pro řadu finančních společností. Je ideovým i výtvarným autorem reklamní kampaně Penzijního fondu Viva a společnosti Moravia Broker. Zvláště si pak cení spolupráce na reklamní kampani na volbu prof. Josefa Jařaba do Senátu. Známý je i jako ilustrátor dětských knih. Vytvořil i řadu designových návrhů pro olomoucké restaurace, kluby a bary. Jeho vlastní názvy a typický rukopis najdete v Olomouci ještě dnes. V současné době žije a tvoří se svým přítelem v Belgii. Pracuje na dvou knihách pro děti, věnuje se malbě a experimentuje v oblasti uměleckého šperku...

"Děkuji touto cestou paní Lence Krystkové, že jsem alespoň tou malou skicou mohl přispět do vydání Zahorské kroniky a přeji vydavatelům a také čtenářům hodně zdaru a lásky v roce 2020..."
S úctou a pokorou Josef"